

KIRJALLINEN KYSYMYS 545/2008 vp

Aktiivisen ikääntymisen tukeminen

Eduskunnan puhemiehelle

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan maassamme on vuonna 2008 noin 890 000 yli 65-vuotiasta henkilöä. Vuonna 2020 heitä on arvioiden mukaan jo yli 1 275 000.

Yhteiskunnan kannalta tämän yli miljoonapäisen ihmisjoukon aktivoiminen jo ikääntymisen varhaisessa vaiheessa on välttämätöntä. Ennusteiden mukaan työvoimaa ei näytä riittävän kunnollisten palvelujen ylläpitämiseen. Stakesin arvioiden mukaan terveydenhuollon ja vanhustenhuollon kokonaismenot lisääntyvät huomattavasti vuoteen 2020 mennessä. Mitä aktiivisempaa ja omatoimisempaa ikääntyvä väestömme on, sitä vähemmän hoivapalveluihin tarvitaan työvoimaa ja sitä vähemmän julkinen talous kuormittuu.

Aktiivinen ikääntyminen vaatii kuitenkin tuekseen lainsäädäntöä. Tärkeää olisi varmistaa ikäihmisten mahdollisuus osallistua heitä koskevien palvelujen laadun ja toimivuuden kehittämiseen. Velvollisuus asettaa kunnallinen vanhusneuvosto ja sen tehtävät on kirjattava lakiin. Tätä ovat esittäneet muun muassa Eläkkeensaajien

keskusliitto sekä Svenska pensionärsförbundet. Kuntiin tulee saada myös lakisääteinen vanhusvaltuutettu, joka auttaa erilaisten tukien anomisessa, tarjoaa neuvoa palveluita hakeville ja pitää muutenkin ikäihmisten puolia.

Yhtä tärkeää on turvata vanhuksille lakisääteinen oikeus aktiiviseen arkielämään. Siinä keskeisessä asemassa ovat esimerkiksi maksuttomat liikuntapalvelut ja tuettu joukkoliikenne ruuhka-aiippujen ulkopuolella sekä edulliset kulttuuritilaisuuudet. Lisäksi eläkeläisjärjestöille pitäisi varmistaa yhdistystoimintaan sopivat tilat edullisin kustannuksin. Aktiivista ikääntymistä tulee lisäksi tukea hankkimalla jatkuvasti ajankohtaista tutkimustietoa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallitus valmis tekemään ehdotuksen sellaisen lain säätämiseksi, joka takaa ikäihmisille oikeuden aktiiviseen elämään?

Helsingissä 19 päivänä kesäkuuta 2008

Jacob Söderman /sd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimit-
tanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kan-
sanedustaja Jacob Södermanin /sd näin kuuluvan
kirjallisen kysymyksen KK 545/2008 vp:

*Onko hallitus valmis tekemään ehdotuk-
sen sellaisen lain säätämiseksi, joka ta-
kaa ikäihmisille oikeuden aktiiviseen
elämään?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomalaisen yhteiskunnan haasteena on turvata
terve ja aktiivinen ikääntyminen, sillä terveys ja
toimintakyky vaikuttavat olennaisesti ikäihmis-
ten hyvinvointiin sekä sosiaali- ja terveyspalve-
luiden tarpeeseen. Eliniän pidentyessä myös toi-
mintakykyiset elinvuodet ovat lisääntyneet, ja
nykyiset eläkeikäiset ovat keskimäärin edeltä-
jiään selvästi hyväkuntoisempia ja aktiivisempia.

Hallituksen ohjelmassa korostetaan ikäänty-
neiden toimintakyvyn, omatoimisuuden ja itse-
näisen suoriutumisen vahvistamista. Hallitus
edistää ikäihmisten tervettä ja aktiivista ikäänty-
mistä sekä lainsäädännön että informaatio-ohja-
uksen keinoin. Sosiaali- ja terveydenhuollon
kansallisella kehittämisohjelmalla (KASTE-oh-
jelma) 2008—2011 lisätään eri-ikäisten osalli-
suutta, vähennetään syrjäytymistä sekä kavenne-
taan hyvinvointi- ja terveyseroja ja parannetaan
ikääntyneiden toimintakykyä. Hallituksen käyn-
nistämän Terveiden edistämisen politiikkaohjel-
man strategiset linjaukset painottavat terveyden
edistämisen rakenteiden vahvistamista sekä ole-
massa olevan tutkimustiedon ja hyvien käytäntö-
jen levittämistä ja juurruttamista ja osaamisen
vahvistamista. Ohjelmaan sisältyvät ikäihmisten
neuvontakeskusten verkoston ja ehkäisevien ko-

tikäyntien laajentaminen koko maan kattaviksi.
Ohjelmaan kuuluu myös asuin- ja elinympäris-
tön esteettömyyden lisääminen. Ohjelmassa esi-
tetään selvitettäväksi mahdollisuus lisätä ikäih-
misille tarjottavia maksuttomia tai edullisia lii-
kuntamahdollisuuksia.

Myös helmikuussa 2008 annetussa Ikäihmis-
ten palvelujen laatusuosituksessa ikäihmisten
terveyden ja hyvinvoinnin sekä aktiivisen elä-
män edistäminen ovat keskeisesti esillä. Ikäih-
misten osallisuus ja täysivaltaisuus oman elä-
mänsä ja palvelujen suunnittelussa ja laajemmin
yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämisessä
ovat laatusuosituksen mukaan ikääntymispoliti-
ikan keskeisiä periaatteita. Laatusuositus kannus-
taa kuntia kehittämään ikäihmisten elinoloja ja
palveluita yhteistyössä ikäihmisten, palvelun
käyttäjien, muiden kuntalaisten, järjestöjen, yrit-
täjien ja seurakuntien kanssa. Sosiaali- ja ter-
veysministeriö seuraa suosituksessa esitettyjen
tavoitteiden toteutumista järjestelmällisesti hyö-
dyntäen erilaisia seurantaindikaattoreita.

Osana terveyden edistämisen politiikkaohjel-
man ja ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen
toimeenpanoa sosiaali- ja terveysministeriö on
asettanut työryhmän, jonka tehtävinä on tehdä
ehdotukset 1) ikäihmisten hyvinvointia ja ter-
veyttä edistävän neuvonta- ja palvelukeskusver-
koston rakenteeksi, toiminnan sisällöksi ja valta-
kunnalliseksi toimeenpanoksi, 2) varhaisen puut-
tumisen työmenetelmien laajemmaksi käyttöön-
ottamiseksi ja lisäämiseksi, 3) ehkäisevien koti-
käyntien lisäämiseksi sekä 4) ikäihmisten hyvin-
voinnin ja terveyden edistämisen ja ehkäisevien
palveluiden vakiinnuttamiseksi kiinteäksi osaksi
palvelurakennetta. Työryhmän on myös selvitet-
tävä mahdollisesti tarpeelliset säädösmuutokset.

Ikäihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämällä ja niitä tukevien neuvontapalveluiden kehittämisellä on lainsäädännöllinen perusta. Kansanterveyslaki (66/1972) sisältää veloitteen huolehtia kunnan asukkaiden terveysneuvonnasta ja terveystarkastuksista sekä seurata kunnan asukkaiden terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden kehitystä väestöryhmittäin. Kunnilla on myös velvollisuus huolehtia terveysnäkökoh- tien ottamisesta huomioon kunnan kaikissa toi- minnoissa sekä tehdä yhteistyötä terveyden edis- tämiseksi muiden kunnassa toimivien julkisten ja yksityisten tahojen kanssa. Sosiaalihoitolain (710/1982) mukaan kunnan on huolehdittava muun muassa ohjauksen, neuvonnan ja tiedos- tuksen järjestämisestä sosiaalihuollosta ja muus- ta sosiaaliturvasta. Kuntaa myös veloitetaan toi- mimaan alueellaan sosiaalisten olojen kehittämi- seksi ja epäkohtien poistamiseksi.

Kesäkuussa 2008 valtioneuvosto teki terveyt- tä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislin- joista ensimmäisen yhteisen periaatepäätöksen, jota julkinen sektori toteuttaa yhdessä kolman- nen sektorin ja elinkeinoelämän kanssa. Periaate- päätöksessä on esitetty tavoitteet ja kehittämis- linjat eri ikä- ja väestöryhmille, paikallistason päätöksentekoon, muuhun arkiympäristön kehit- tämiseen, eri ammattiryhmien kouluttamiseen

sekä seurantaan ja tutkimukseen. Periaatepäätök- sen tueksi on tehty hallituskaudelle konkreetti- nen toimeenpanosuunnitelma.

Kesäkuussa 2008 julkaistiin myös työryhmän ehdotus uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Työryh- män ehdotuksessa korostuvat terveyden, toimin- takyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen ja terveys- ongelmien ennaltaehkäisy. Kunnan tai useam- man kunnan yhdessä on laadittava suunnitelma kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistävästä sekä terveysongelmia ehkäisevistä toimista, pal- veluista ja niihin varattavista voimavaroista. Yh- teistyötä kunnan eri toimijoiden ja muiden yhteis- öjen välillä korostetaan. Lakiehdotus lähtee lausuntokierrokselle elokuussa.

Ikäihmisten oikeutta aktiiviseen elämään ei voida turvata yksittäisellä lailla. Ikäihmisten ak- tiivisen elämän edellytysten turvaaminen on eri hallinnonalojen sekä julkisen sektorin, järjestö- jen ja muiden sidosryhmien yhteinen tehtävä, jo- hon tarvitaan päättäjien vahvaa sitoutumista. Me- neillään olevien lainsäädännön muutosten, valta- kunnallisten ohjelmien ja ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen vaikutusten seurannan ja ar- vioinnin pohjalta hallitus arvioi, tarvitaanko ikäihmisten aktiivisen elämän tueksi lisätoimen- piteitä.

Helsingissä 3 päivänä heinäkuuta 2008

Peruspalveluministeri Paula Risikko

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 545/2008 rd undertecknat av riksdagsledamot Jacob Söderman /sd:

Är regeringen beredd att lägga fram ett förslag om att stifta en sådan lag som garanterar äldre människor rätt till ett aktivt liv?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Det är en utmaning för det finländska samhället att trygga ett friskt och aktivt åldrande, eftersom hälsan och funktionsförmågan väsentligt påverkar de äldres välfärd och behovet av social- och hälsovårdstjänster. I takt med att livslängden ökat har också levnadsåren med bibehållen funktionsförmåga ökat, och människor i pensionsåldern är i dag i genomsnitt i bättre form och aktivare än sina föregångare.

I regeringens program läggs vikt vid att stärka de äldres funktionsförmåga, egen aktivitet och förmåga att klara sig självständigt. Regeringen främjar äldre människors hälsa och ett aktivt åldrande såväl genom lagstiftning som genom informationsstyrning. Det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (KASTE) 2008—2011 syftar till att öka delaktigheten för människor i olika åldrar, att minska utslagningen och skillnaderna i välfärd och hälsa och att förbättra de äldres funktionsförmåga. I de strategiska riktlinjerna i det politikprogram för hälsofrämjande som regeringen har inlett, framhålls att strukturerna för hälsofrämjande ska stärkas, existerande forskningskunskap och god praxis spridas och etableras och kompetensen stärkas. Programmet omfattar en utvidgning av nätverket

av rådgivningscentraler för äldre och de förebyggande hembesöken så att de omfattar hela landet. Programmet omfattar också insatser för att öka boende- och livsmiljöns tillgänglighet. Enligt programmet ska möjligheterna att öka utbudet på avgiftsfria eller förmånliga motionsformer för äldre utredas.

Också i den kvalitetsrekommendation om tjänster för äldre som gavs i februari 2008, intar främjande av välfärd, hälsa och ett aktivt liv för de äldre en central plats. Enligt kvalitetsrekommendationen är en av de centrala principerna i äldrepolitiken att de äldre ska vara delaktiga och ha självbestämmanderätt i planeringen av sina egna liv och olika tjänster, och i ett vidare perspektiv i utvecklingen av samhället och livsmiljön. Kvalitetsrekommendationen uppmuntrar kommunerna att utveckla de äldres levnadsförhållanden och tjänsterna för dem i samarbete med de äldre, serviceanvändarna, övriga kommuninvånare, organisationer, företagare och församlingar. Med hjälp av olika uppföljningsindikatorer följer social- och hälsovårdsministeriet systematiskt upp hur de mål som presenteras i rekommendationen förverkligas.

Som en del av verkställigheten av politikprogrammet för hälsofrämjande och kvalitetsrekommendationen om tjänster för äldre har social- och hälsovårdsministeriet tillsatt en arbetsgrupp som har till uppdrag att lägga fram förslag om 1) strukturen för rådgivnings- och servicenätverket för främjande av de äldres välfärd och hälsa, verksamhetens innehåll och den nationella verkställigheten, 2) en utvidgad användning och ökning av arbetsmetoderna för tidigt ingripande, 3) en ökning av de förebyggande hembesöken och 4) en etablering av tjänsterna för främjande av de äldres välfärd och hälsa som en bestående del av

servicestrukturen. Arbetsgruppen kommer också att utreda eventuella behov av författningsändringar.

Det finns en legislativ grund för främjandet av de äldres hälsa och välfärd och utvecklingen av stödjande rådgivningstjänster. I folkhälsolagen (66/1972) finns ett åliggande för kommunen att sörja för hälsorådgivning och hälsoundersökningar för kommunens invånare samt att följa hur kommuninvånarnas hälsotillstånd och faktorer som inverkar på hälsotillståndet utvecklas i de olika befolkningsgrupperna. Kommunen är också skyldig att sörja för att hälsoaspekter beaktas i alla kommunala verksamheter samt att för främjande av hälsan samarbeta med andra offentliga och privata instanser som är verksamma i kommunen. Enligt socialvårdslagen (710/1982) ska kommunen sörja för att bland annat handledning, rådgivning och information ordnas om socialvården och den övriga sociala tryggheten. Kommunen åläggs också att inom sitt område verka för att utveckla de sociala förhållandena och för att avhjälpa sociala missförhållanden.

I juni 2008 fattade statrådet ett första gemensamt principbeslut om utvecklingslinjerna för hälsofrämjande motion och kost. Principbeslutet ska genomföras av den offentliga sektorn tillsammans med den tredje sektorn och näringslivet. I principbeslutet presenteras mål och utvecklingslinjer för olika ålders- och befolkningsgrupper, beslutsfattandet på den lokala nivån, den övriga

utvecklingen av vardagsmiljön, utbildningen av olika yrkesgrupper samt uppföljningen och forskningen. Som stöd för principbeslutet har en konkret verkställighetsplan gjorts upp för regeringsperioden.

I juni 2008 publicerades också ett arbetsgruppsförslag till ny lag om hälso- och sjukvård. I arbetsgruppens förslag betonas främjande av hälsa, funktionsförmåga och välfärd samt förebyggande av hälsoproblem. Den enskilda kommunen eller flera kommuner tillsammans ska göra upp en plan för åtgärder, tjänster och de resurser som ska reserveras för att främja kommuninvånarnas hälsa och välfärd och för att förebygga hälsoproblem. Samarbete mellan de olika aktörerna i kommunen och andra sammanslutningar betonas. Lagförslaget kommer att skickas ut på remiss i augusti.

De äldres rätt till ett aktivt liv kan inte tryggas genom en enskild lag. Att trygga förutsättningarna för ett aktivt liv för äldre människor är en gemensam uppgift för de olika förvaltningsgrenarna och den offentliga sektorn, organisationerna och andra intressegrupper, och detta kräver ett starkt engagemang från beslutsfattarnas sida. På basis av uppföljningen och utvärderingen av effekterna av de pågående lagstiftningsändringarna, riksomfattande programmen och kvalitetsrekommendationen om tjänster för äldre bedömer regeringen om det finns behov av ytterligare åtgärder för att stödja ett aktivt liv för de äldre.

Helsingfors den 3 juli 2008

Omsorgsminister Paula Risikko